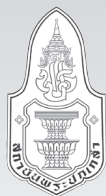

คู่มือการเป็นพี่เอื้อกระบวนการ ประชาเสวนา หาทางออก

คู่มือการเป็นพี่เอื้อกระบวนการ

ประชาชนส่วน หาทางออก

สำนักวิจัยและพัฒนา สถาบันพระปกเกล้า

คู่มือการเป็นผู้เอื้อกระบวนการประชาสัมพันธ์ทางออก (Moderator Guide)

สงวนลิขสิทธิ์ © 2555

ลิขสิทธิ์ของสถาบันพระปกเกล้า

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของหอสมุดแห่งชาติ

National Library of Thailand Cataloging in Publication Data.

วันชัย วัฒนศัพท์.

คู่มือการเป็นผู้เอื้อกระบวนการประชาสัมพันธ์ทางออก.-- กรุงเทพฯ : สถาบันพระปกเกล้า, 2555.
44 หน้า. -- (อนาคตประเทศไทย).

1. ไทย--การเมืองและการปกครอง. I. ถวิลวดี บุรีกุล, ผู้แต่งร่วม.

320.9593

ISBN 978-974-449-640-9

สวพ.55-21-2000.300

ผู้เขียน

ศาสตราจารย์ นพ. วันชัย วัฒนศัพท์

ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้อำนวยการหลักสูตรการแก้ปัญหาความขัดแย้ง
และการเจรจาไกล่เกลี่ย สถาบันพระปกเกล้า

ดร. ถวิลวดี บุรีกุล

ผู้อำนวยการ สำนักวิจัยและพัฒนา สถาบันพระปกเกล้า

พิมพ์ครั้งที่ 1

กรกฎาคม พ.ศ. 2555 จำนวน 2,000 เล่ม

จัดพิมพ์โดย

สำนักวิจัยและพัฒนา สถาบันพระปกเกล้า

ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา อาคารรัฐประศาสนภักดี ชั้น 5 (โซนทิศใต้)
เลขที่ 120 หมู่ 3 ถนนแจ้งวัฒนะ แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่ กรุงเทพฯ 10210
โทรศัพท์ 02-141-9597 โทรสาร 02-143-8177

เว็บไซต์ www.kpi.ac.th

ผู้ประสานงาน

นางสาวดวงจันทร์ ศิริรักษ์โสภณ และ นายศุภศิรี สิริโยธิน

ออกแบบปก และ ภาพประกอบ

นายชวัล ผืนเชียร และ นายศิริโรตม์ พุทธา

จัดประกอบหน้า

นายสุชาติ วิวัฒน์ตระกูล

พิมพ์ที่

บริษัท ไบรท์ แอนด์ พรินท์ จำกัด

12 ซอย 43 ตลาดพร้าว-วังหิน แขวงลาดพร้าว เขตลาดพร้าว กทม 10230

โทรศัพท์ 02-539-5008, 02-539-5021 โทรสาร 02-931-7020

คำนำ

คู่มือผู้เอื้อกระบวนการนี้ จัดทำขึ้นเพื่อใช้ประกอบการทำประชาเสวนาหาทางออกอนาคตประเทศไทย ซึ่งเป็นแนวทางในการปฏิบัติของผู้ที่จะมาทำหน้าที่ผู้เอื้อกระบวนการ ความพร้อมของทักษะและความเป็นกลางที่ผู้เอื้อกระบวนการจะทำให้การทำประชาเสวนาหาทางออก ประสบผลสำเร็จ สามารถทำให้ประชาชนได้มีโอกาสสานเสวนา และฟังความคิดเห็น ความห่วงกังวลของผู้อื่น ตลอดจนร่วมกันหาทางออก เพื่อสร้างสังคมที่พึงปรารถนา ร่วมกันได้ อันเป็นส่วนหนึ่งของการเสริมสร้างกระบวนการประชาธิปไตย ในระดับชุมชนอย่างแท้จริงที่เรียกว่า ประชาธิปไตยแบบประชาเสวนาหาทางออก (Deliberative Democracy) อนึ่งการใช้คู่มือ โดยไม่ผ่านการทำความเข้าใจหรือผ่านการอบรมอย่างถูกต้อง อาจทำให้กระบวนการไม่บรรลุผลได้

ขอขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ นพ.วันชัย วัฒนศัพท์ ดร.ถวิลวดี บุรีกุล ที่ร่วมกันเขียนคู่มือฉบับนี้ขึ้นมา ส่วนข้อมูลจากเนื้อหาเรื่องทางเลือกต่างๆ มาจากหนังสือสรุปประเด็นบางส่วนจาก ดร.สติธร ธนานิธิโชติ คุณปัทมา สุปกำปิง คุณอภิญา ดิสมะมาน และคุณชลัท ประเทืองรัตนนา ขอขอบคุณคุณดวงจันทร์ ศิริรักษ์โสภณ คุณศุภศิริ สิริโยธิน ที่ช่วยในการประสานงานการจัดทำรูปเล่ม ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงสำหรับคำแนะนำ

ภาพอนาคตประเทศไทย

การเมืองที่พึงปรารถนา : สังคมไทยต้องเลือก

เกี่ยวกับคู่มือฉบับนี้ จากผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่าน และขอขอบพระคุณ
กรรมการสภาสถาบันพระปกเกล้าที่สนับสนุนการดำเนินโครงการนี้

สถาบันพระปกเกล้า
มิถุนายน 2555

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
ปัญหาด้านการเมืองและประชาธิปไตย ทางเลือกที่ไม่แน่นอน	1
หลักการสำคัญของการเป็นผู้เอื้อกระบวนการกลุ่ม	2
บทบาทของผู้เอื้อกระบวนการ	5
บทบาทของผู้บันทึกการประชุม ประชาเสวนาหาทางออก	7
แนวทางสำหรับเวทีการกำหนดทิศทาง ประเด็นภาพอนาคต	10
ความสำคัญของแบบสอบถาม	11
ใครคือผู้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการ ประชาเสวนาหาทางออก	12
คำถามเพื่อใช้ในการสนับสนุน การประชาเสวนาหาทางออก ในภาพอนาคต	23
ตัวอย่างการดำเนินการในวันดำเนินการ	24
ประเด็นการทำประชาเสวนาหาทางออก	27

คู่มือการเป็นผู้อี้อกระบวนการ¹

ปัญหาด้านการเมืองและประชาธิปไตย ทางเลือกที่ไม่แน่นอน

ถ้าท่านกำลังเตรียมการเพื่อเอื้อกระบวนการประชาเสวนา
หาทางออกท่านต้องมีความคุ้นเคยกับโครงสร้างของการประชาเสวนา
และหาทางออก แนวทางการสานเสวนากัน การเริ่มต้นกระบวนการ
และจัดเวทีเสวนาที่เน้นกระบวนการที่บางครั้ง เรียกว่า “**การร่วมกัน
กำหนดภาพอนาคต**”

ในแต่ละภาพอนาคตหรือทางเลือกแสดงถึงวิธีการที่แตกต่างกัน
ในการจัดการกับประเด็นปัญหา ซึ่งก็จะมีประโยชน์ที่จะได้รับ ทั้งข้อดี
และข้อด้อยและสิ่งที่จะต้องเสียเพื่อให้สามารถดำเนินการตาม
ทางเลือกนี้ได้

โครงสร้างเหล่านี้เป็นสิ่งสำคัญของประชาเสวนาหาทางออกที่
พลเมืองในสังคมประชาธิปไตยต้องมีความรับผิดชอบร่วมกันและ
ต้องการโอกาสที่จะสร้างทางเลือกเกี่ยวกับวิธีการที่พวกเขาต้องการจะ
อยู่ร่วมกัน วิธีการที่พวกเขาต้องการทำด้วยกันและวิธีการที่พวกเขา

¹ ปรับปรุงและเรียบเรียงจาก คู่มือการเป็นผู้เอื้อกระบวนการ ปัญหาด้านพลังงาน ทาง
เลือกที่ไม่แน่นอน และ Moderator Guide ของ National Issues Forums โดย ศ.น.พ. วันชัย
วิวัฒน์ศัพท์ ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้อำนวยการหลักสูตรการแก้ปัญหาคความขัดแย้งและการเจรจา
ไกล่เกลี่ย สถาบันพระปกเกล้า ผู้ทรงคุณวุฒิ และกรรมการบริหาร สภาวิจัยแห่งชาติ และอาจารย์
ประจำวิทยาลัยปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ภาพอนาคตประเทศไทย

การเมืองที่พึงปรารถนา : สังคมไทยต้องเลือก

ต้องการให้รัฐบาลของพวกเขาดำเนินการ บางครั้ง ผู้เข้าร่วมเวทีประชาเสวนาหาทางออกอาจสับสนกับการใช้คำว่า “**ภาพอนาคตหรือทางเลือก**” บางคนตั้งสมมติฐานว่าพวกเขากำลังถูกตามให้ทำการเลือกมาหนึ่งวิธีและแน่นอนว่ามันไม่ใช่แบบนี้ ผู้เอื้อกระบวนการหลายคนพบว่า การทำให้ชัดเจนตั้งแต่แรกจะช่วยให้ โดยเริ่มต้นงานของเวทีเสมือนการชั่งน้ำหนักของและวิธีการเพื่อให้มีการศึกษาให้ลึกหรือทะลุถึงผลที่จะเกิดขึ้นในอนาคตและสิ่งที่ต้องเสียไปหรือแลกกับการได้ผลที่จะเกิดขึ้นและเพื่อก่อให้เกิดความรู้สึกของการแบ่งปันในสิ่งที่เป็นจุดยืนในประเด็นนั้นๆ พวกเขาจะช่วยให้สิ่งนี้มันชัดเจนขึ้น โดยการพัฒนาทิศทางต่างๆ ร่วมกันเพื่อการดำเนินการของสาธารณชน ผู้เข้ามามีส่วนร่วมในเวทีที่จัดขึ้นให้ผู้ที่กำลังทำงานร่วมกันเพื่อวางพื้นฐานสำหรับการสร้างทางเลือกที่เป็นของสาธารณชน

ผู้ทำหน้าที่เอื้อกระบวนการประชาเสวนาหาทางออกจึงเป็นบุคคลสำคัญคนหนึ่งที่จะทำให้สังคมมองอนาคตร่วมกันอย่างเป็นกลาง มีความเต็มใจที่จะก้าวไปพร้อมกันด้วยความเข้าใจและมีทางออกร่วมกันได้

หลักการสำคัญของการเป็นผู้เอื้อกระบวนการกลุ่ม

การเป็นผู้เอื้อกระบวนการประชุมกลุ่ม (Facilitator หรือ Moderator) จำเป็นต้องเข้าใจในหลักการต่อไปนี้ คือ

1. คุณไม่จำเป็นต้องเป็นผู้เชี่ยวชาญในประเด็นนั้นๆ ให้คุณอ่านหนังสือประเด็นปัญหาหรือภาพอนาคตหรือทางเลือกต่างๆ โดยตลอด พิจารณาถึงคำถามต่างๆ ที่จะเข้าถึงหัวใจของภาพอนาคต และคิดให้ตลอดถึงความจำเป็นของแต่ละทางเลือกที่เป็นส่วนสำคัญที่ผู้ดำเนินการ

หรือผู้เอื้อกระบวนการต้องเตรียมการ

2. ให้มุ่งเน้นในเวทีว่าเป็นเวทีที่กำลังทำอะไร นั่นคือ การสานเสวนาทางออก (Deliberation) หรือ การสานเสวนากับสาธารณชน หรือ ประชาชน ก็คือ การประชาเสวนาทางออก (Public Deliberation) **ความมีคุณค่าของผู้เอื้อกระบวนการ** ที่สำคัญที่สุดคือ ธรรมชาติของความอยากรู้อยากเห็นและความสนใจของคุณในความเข้าใจมุมมองที่แตกต่างกัน นั่นคือเป็นเหตุผลแรกๆ ที่ทำให้คุณเข้ามาอยู่ที่นี่ ดังนั้นจึงได้โปรดใช้คุณสมบัติเหล่านี้ในการตั้งคำถาม **เจาะลึกไปสู่แรงจูงใจ หรือ จุดสนใจ** ที่นำมาสู่ทางเลือกที่บางครั้ง ในแต่ละวิถีทางเลือก อาจจะได้ อย่างไรก็ตามแล้วจะต้องเสียอย่างหนึ่ง (Trade-Offs) ที่อาจจะจำเป็นต้องเกิดขึ้น และมีความเต็มใจของผู้มีส่วนร่วมที่จะตระหนักเรื่องเหล่านี้ แต่ถ้าเราเข้าใจในกระบวนการแก้ปัญหาความขัดแย้งที่ใช้การเจรจาโดยเน้นจุดสนใจร่วม เราอาจจะสามารถหาจุดสนใจร่วม โดยทุกฝ่ายต่างได้มากกว่าการเอา

ภาพอนาคตประเทศไทย

การเมืองที่พึงปรารถนา : สังคัลปไทยต้องเลือก

แพ้อาชนะกัน หรือมากกว่าการจะใช้เพียงการแบ่งครึ่ง และแน่นอน ไม่ใช่การแบ่งครึ่ง แต่เป็นทางออกหรือฉันทามติที่เกิดจากการร่วมกัน คิดไตร่ตรอง มองอดีตเป็นบทเรียน แต่หันมามองสู่อนาคตและ ตัดสินใจร่วมกัน

3. กำกับให้การอภิปรายดำเนินไปและพูดให้อยู่ในประเด็น หรือภาพอนาคต ผู้เอื้อกระบวนการทั้งหลายพูดตรงกันไม่ว่าระดับ ของประสบการณ์เขาจะมีแค่ไหน จะพบว่าการรักษาเวลาเป็นความ ทำทายอย่างยิ่ง เวทีการประชาเสวนาหาทางออก จะต้องตรวจสอบ ประเด็นหรือภาพอนาคตที่สลับซับซ้อน คุณค่าของการอภิปรายอย่าง ลึกซึ้ง บางทีเป็นการยากที่จะเปลี่ยนไปสู่ทางเลือกหรือภาพอนาคต อื่นอย่างหนึ่งด้วยว่ามีอะไรอีกมากที่จะต้องพูด แต่เพื่อที่จะ **สานเสวนา หาทางออก (Deliberate)** หรือ **ประชาเสวนาหาทางออก (Public Deliberation)** เพื่อที่จะให้การพูดดำเนินก้าวหน้าไปในประเด็น หรือภาพอนาคต ผู้ร่วมสมมติต้องการโอกาสที่จะชั่งน้ำหนักในทาง เลือกที่สำคัญต่างๆ ทั้งหมด และพิจารณาผลที่จะติดตามมา

4. ให้เหลือเวลาเพียงพอที่จะมีการสะท้อนมุมมองต่างๆ ใน เวทีสานเสวนาหาทางออก ระหว่างการแบ่งเวลาที่จะจัดให้ผู้ที่มีมา ร่วมประชุมได้แสดงความห่วงกังวลส่วนตัวของเขาเกี่ยวกับประเด็น หรือภาพอนาคตตั้งแต่เริ่มต้นในเวทีสานเสวนาหาทางออกและเวลาที่ เราต้องการในการสานเสวนาหาทางออกในเรื่องเล็กๆ ในแต่ละทาง เลือกต่างๆ เรามักจะพบว่าเมื่อสิ้นสุดเวทีประชาเสวนาหาทางออก จะเหลือเวลาเพียงน้อยนิดที่เหลือให้มีการสะท้อนในสิ่งที่ได้มีการพูด ออกมา แต่ในหลายๆ ครั้งสิ่งนี้เป็นงานสำคัญที่สุดที่กลุ่มจะต้องทำ

ถ้าพวกเขาใช้เวลาที่จะทำ จึงให้อธิบายอย่างชัดเจนตั้งแต่เริ่มแรกว่า สำคัญมากที่จะเหลือเวลาสำหรับการสะท้อนความคิดในการประชาเสวนาหาทางออก แล้วให้หาการสนับสนุนจากผู้มีส่วนร่วมมาช่วยในการทำงาน เพื่อที่จะเก็บเวลาในส่วนนี้ไว้

บทบาทของผู้อี้อกระบวนกร:

- ให้อธิบายกระบวนการ การประชาเสวนาหาทางออก เหตุผลสำหรับรูปแบบของกระบวนการที่ผู้เข้ามามีส่วนร่วมที่จะต้องเตรียมตัวที่จะต้องทำ
- ถามคำถามที่จะเจาะลึกถึงจุดสนใจของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ในภาพอนาคต และในแต่ละทางเลือก
- กระตุ้นให้ผู้มีส่วนร่วมได้มุ่งการตอบสนองและคำถามไปสู่ทางเลือกแต่ละชนิด
- เพื่อคงความเป็นกลางตลอดการอภิปราย ขณะเดียวกัน สนับสนุนให้ผู้ร่วมเสวนาได้สำรวจทุกมุมมองของ ความคิดเห็นของตนเองและของคนอื่นๆ
- กำกับรักษาเวลาให้พอเหมาะ เพื่อผู้มีส่วนร่วมสามารถ ดำเนินการอภิปรายถึงวิถีทางเลือกที่สำคัญและนำไปสู่ระยะเวลาของการสะท้อนปัญหาในตอนท้ายได้อย่างเหมาะสม
- กำหนดกติกาและดำเนินการตามกติกาเช่น ให้พูดทีละคน ไม่ชี้หน้าว่ากัน ฟังกันและกัน ให้เกียรติกัน

ภาพอนาคตประเทศไทย

การเมืองที่พึงปรารถนา : สังคัลปไทยต้องเลือก

- ไม่มีการยกมือ เพื่อลงมติ ในหัวข้อที่ต้องการฉันทานุมัติ

คุณสมบัติของผู้เอื้อกระบวนการ

- เป็นกลาง
- ไม่ชี้นำ ไม่พูดนำ ไม่เป็นเผด็จการ ไม่แสดงสีหน้าท่าทางดูถูก การเข้าประชุม สุขภาพ มีความสามารถในการสื่อสาร
- เข้าใจกระบวนการเป็นอย่างดี มีประสบการณ์ในการเป็นผู้เอื้อกระบวนการ ประชาเสวนาทางออก
- มีการเตรียมการมาก่อน ดังนี้
 - 1) ศึกษาประเด็นมาก่อน ศึกษาคู่มือผู้เอื้อกระบวนการ ให้ชัดเจน ตลอดจนศึกษาว่าใครคือผู้เข้าร่วมประชุม
 - 2) ศึกษาสถานที่ เวลา ที่จัดกิจกรรม บริบทต่างๆ ของพื้นที่และทำความรู้จักกับทีมงานและการจัดบันทึก
 - 3) มีนาฬิกาเพื่อดูเวลา
- เป็นผู้เคารพกติกาในการประชาเสวนาและคุมเวลาการประชุม ตลอดจนเน้นย้ำในกติกาอย่างสม่ำเสมอ
- ให้เกียรติผู้อื่น ใจกว้าง อดทนรับฟังทุกคน ไม่โอ้อวดตัว ไม่พูดมากกว่าฟัง
- แต่งกายสุภาพ ถูกกาลเทศะ
- ใช้ภาษาที่ทุกคนเข้าใจง่าย

- สามารถกล่าวนำและสรุปในช่วงท้ายได้อย่างดี
- มีไหวพริบดีในการควบคุมการทำประชาเสวนาทางออก แก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ เช่น ในกรณีมีผู้ก่อวาท
- เป็นที่ยอมรับของทุกฝ่ายที่เข้าร่วม

บทบาทของผู้บันทึกการประชุม ประชาเสวนาทางออก

ในการดำเนินการโดยตลอดจำเป็นที่จะต้อง บันทึกสิ่งที่ได้พูดคุยกัน
กันในวงประชาเสวนาทางออก จึงต้องมีผู้บันทึกการประชุม ทั้งนี้

- เพื่อสนับสนุนการประชาเสวนาทางออกโดยเป็นเครื่องเตือนผู้เข้าร่วมประชุมประชาเสวนาทางออก ในความหวังกังวลที่สำคัญของเขาทั้งหลาย ในจุดที่เขามีความเห็นต่างกันมากที่สุด และประโยชน์ที่จะได้ และเน้นให้เห็นถึงการที่จะต้องหาจุดสนใจร่วม หรือแม้แต่บางครั้ง อาจจะต้องมีการได้อย่างแต่ต้องเสียอย่าง (Trade-Off) ในการหาฉันทามติของเขาทั้งหลาย และไม่ชักนำไปให้เกิดการลงมติโดยการใช้อย่างข้างมากเป็นหลัก เช่นตัดสินด้วยการยกมือ ซึ่งทำให้เกิดการแบ่งผู้เข้าร่วมกิจกรรมออกเป็นสองฝ่ายทันที
- เพื่อช่วยให้มีการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรของงานกลุ่ม เพื่อใช้เป็นข้อมูลป้อนให้กับการประชุมในอนาคตของกลุ่มหรือของเวทีที่จะจัดเพิ่มเติม

ภาพอนาคตประเทศไทย

การเมืองที่พึงปรารถนา : สังคัลคนไทยต้องเลือก

- เพื่อช่วยให้ข้อมูลกับสมาชิกอื่นๆของชุมชนเกี่ยวกับผลที่ได้จากการ**ประชาเสวนาหาทางออก**
- เพื่อเก็บรวบรวมความตึงเครียด ผลของการเลือกที่จะได้อย่างและยอมเสียอย่าง และข้อความเห็นร่วม (Common Ground) เพื่อการดำเนินการ
- เพื่อแสดงให้เห็นถึงความเห็นหลักเป็นลายลักษณ์อักษรที่ชัดเจน เป็นข้อความโดยสรุป
- เพื่อสรุปสิ่งที่จดบันทึกให้ การเข้าร่วมประชุมตรวจสอบความถูกต้อง

คุณสมบัติของพู่จดบันทึก

- เป็นผู้มีทักษะด้านการฟัง จับใจความ สรุปประเด็น
- ไม่มีอคติ เป็นกลาง
- เป็นที่ยอมรับของผู้อื่น โดยเฉพาะผู้เข้าประชุม
- สามารถถ่ายทอดข้อความให้ผู้อื่นเข้าใจได้ง่าย
- แต่งกายถูกกาลเทศะ ตรงต่อเวลา เคารพผู้อื่น รับผิดชอบต่อตนเอง
- เข้าใจกระบวนการประชาเสวนาเตรียมการและศึกษาบทบาทของตน ศึกษาประเด็นที่จะดำเนินการ ศึกษาผู้เข้าร่วมกิจกรรม

- ไม่เอาความคิดของตนไปใส่ในข้อสรุป
- ทบทวนความถูกต้องของการจัดบันทึกเสมอ

เวทีการประชาเสวนาทางออกเวทีเดี่ยว หรือหลายๆเวทีเพื่อการศึกษาหรือทั้งสองแบบ

มีผู้ดำเนินการจัดเวทีของการประชาเสวนาทางออกในประเด็นปัญหาประเทศ (National Issues Forum : NIF) ในสหรัฐอเมริกา ได้เลือกที่จะจัดเวทีลักษณะครั้งเดียว (Single Forums) ในประเด็นหลากหลายเรื่องที่เป็นที่ห่วงใยในชุมชนทั้งหลายของพวกเขา เวทีเดี่ยวเหล่านี้ ส่วนใหญ่ใช้เวลาสองชั่วโมงถึง สองชั่วโมงครึ่ง

อย่างไรก็ดี ผู้จัดคนอื่นๆ จะจัดเป็นชุดของเวทีหลายๆ ครั้ง (Study Circles) เพื่อให้โอกาสผู้มีส่วนร่วมมากขึ้นเพื่อที่จะได้ตรวจสอบประเด็นเหล่านั้นอย่างลึกซึ้ง บางกลุ่มจัดเวลาแยกเป็นสองการประชุม ส่วนคนอื่นๆ อาจจัดเวลาให้มีการแยกพิจารณาเป็นแต่ละแนวทางเลือก และก็มีบางคนวางแผนล่วงหน้าเพื่อที่จะมีเวทีเพื่อจะกลับมา ร่วมกันอีกเพื่อจะพิจารณาขั้นตอนต่อไป

บางชุมชนเริ่มต้นพิจารณาตรวจสอบประเด็นใดหนึ่งในกลุ่มใหญ่ แล้วแยกออกเป็นกลุ่มย่อยเพื่อใช้เป็นเวทีประชาเสวนาทางออก ต่อๆ มา ก็มีกระบวนการที่ดำเนินในทางกลับกัน โดยเริ่มจากกลุ่มย่อยหลายๆ กลุ่ม แล้วจึงรวมเข้าเป็นกลุ่มชุมชนกลุ่มใหญ่

เวทีประเด็นปัญหาแห่งชาติ (NIF) ของสหรัฐอเมริกา เป็นเวทีที่ส่งเสริมให้เกิด **การประชาเสวนาทางออก (Public**

ภาพอนาคตประเทศไทย

การเมืองที่พึงปรารถนา : สังคมไทยต้องเลือก

Deliberation) ความต้องการของชุมชนของเขาจะเป็นตัวขับเคลื่อนของไทยเราได้ผ่านการทดลองแล้วหลายครั้งของ เวทีการประชาเสวนาหาทางออก รูปแบบที่จะเป็นผลดีมากที่สุด จึงได้นำมาประยุกต์ใช้ในประเทศไทย

แนวทางสำหรับเวทีการกำหนดทิศทาง ประเด็นภาพอนาคต

เราจะเริ่มโดยการอภิปรายการสานเสวนาหาทางออก **ผู้เอื้อกระบวนการกลุ่ม (Moderator)** จะทำการทบทวนคู่มือนี้ร่วมกับผู้เข้าร่วมกระบวนการ

ผู้เอื้อกระบวนการ จะต้องทำให้แน่ใจว่า :

- มีการกระตุ้นให้ผู้ที่ได้รับการสุ่มตัวอย่างให้เข้าร่วม
- ไม่มีบุคคลใดที่จะเข้ามามีอิทธิพลเหนือบุคคลอื่น
- การอภิปรายจะพุ่งประเด็นในทางเลือกต่างๆ ของภาพอนาคต
- ทางเลือกที่สำคัญทั้งหมด จุดยืนและจุดสนใจในแต่ละประเด็นจะมีการนำมาพิจารณา
- ระมัดระวังรักษาสบรรยากาศในการอภิปรายและการวิเคราะห์
- มีการฟังกันและกันอย่างตั้งใจ

ความสำคัญของแบบสอบถาม

แบบสอบถามมีบทบาทสำคัญในเวทีท้องถิ่นและในเครือข่ายเวทีระดับชาติของการประชาเสวนาหาทางออก ในประเด็นสาธารณะ การให้มีการกรอกแบบสอบถามหลังจากเวทีประชาเสวนาหาทางออกแล้ว จะนำไปสู่เป้าหมายหลายๆ อย่าง แบบสอบถามช่วยให้ผู้ร่วมเสวนาหาทางออก มีโอกาสที่จะทบทวนมุมมองของเขาทั้งหลายตามประสบการณ์ที่เขาเพิ่งจะได้ผ่านมา และแบบสอบถามยังช่วยให้เปิดโอกาสที่จะเพิ่มเติมในสิ่งที่ได้มีการพูดกัน หรือในสิ่งที่เพิ่งได้ยินในเวทีการเสวนาหาทางออก

แบบสอบถามยังมีบทบาทสำคัญนอกเวทีประชาเสวนาหาทางออก มันเหมือนเป็นเครื่องมือที่จะจับประเด็นว่ามีอะไรเกิดขึ้นในเวที กับทั้งยังช่วยให้ข้อมูลที่สามารถนำมาใช้ในการสื่อสาร มุมมองของผู้มีส่วนร่วมกับคนอื่นๆ สื่อสารกับทางราชการ สื่อสารกับสื่อมวลชน และสื่อสารกับประชาชนพลเมืองอื่นๆ

ในระดับชาติ (ในสหรัฐอเมริกา) รายงานผลลัพธ์ของเวทีการประชาเสวนาหาทางออกในประเด็นใดหนึ่งที่ปรากฏออกมาทุกปี เกิดจากการสัมภาษณ์อย่างครอบคลุมกับผู้เอื้อกระบวนการกลุ่มของเวทีการประชาเสวนาหาทางออกทั้งหลาย และจากการวิเคราะห์แบบสอบถามที่เกิดจากเวทีประชาเสวนาหาทางออกต่างๆ บางชุมชนอาศัยแบบสอบถามเป็นส่วนหนึ่งของรายงานในผลสุดท้ายของเวทีท้องถิ่นต่างๆ

ภาพอนาคตประเทศไทย

การเมืองที่พึงปรารถนา : สังคัลปไทยต้องเลือก

ดังนั้นจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งที่ ผู้ที่อยู่ในฐานะผู้เอื้อ กระบวนการกลุ่มจะใช้เวลากับการเก็บรวบรวมแบบสอบถามทั้งหลาย ให้กับผู้จัดเวที โปรดตอบคำถามในแบบสอบถามผู้เอื้อกระบวนการ กลุ่มด้วยพร้อมด้วยที่ติดต่อกลับเพื่อใช้ในการติดตามสำหรับรายงาน ระดับชาติ

ใครคือผู้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการ ประชาเสวนาทางออก

ประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย หรือผู้ที่คาดว่าจะได้รับผลจาก โครงการนั้นๆ ในกรณีที่ไม่สามารถให้ทุกคนมาร่วมได้จำเป็นต้องเลือก ผู้แทน ควรใช้การสุ่มอย่างเป็นระบบจากบัญชีรายชื่อทั้งหมดก็ได้ใน กรณีใช้การสุ่มแบบกลุ่ม

อย่างไรก็ดีอาจใช้การแบ่งประชาชนเป็นชั้น หรือกลุ่มต่างๆ ตาม ความเหมาะสม เช่น กลุ่มชุมชน หรือใช้กลุ่มอาชีพแล้วเลือกผู้แทน กลุ่มต่างๆ หรืออาจพิจารณาจากกลุ่มอายุ รายได้ เพศ

การเตรียมข้อมูลสำหรับประชาชน

ข้อมูลในเรื่องกระบวนการประชาเสวนาและข้อมูลในเรื่องที่จะ เสวนาข้อเท็จจริง ข้อมูลทางเทคนิคและคำอธิบายทางเลือกต่างๆ ภาพอนาคต (Scenario) ต่างๆ ที่มีการศึกษาถึงข้อดี ข้อจำกัด

แนวคิดต่างๆ เหล่านี้จะได้รับการสานเสวนาและเห็นชอบหรือไม่เห็นชอบโดยประชาชน ทั้งนี้ทัศนคติของประชาชนในกลุ่มต่างๆ ต้อง ได้รับการคำนึงถึงภาพอนาคต

ภาพอนาคต (Scenario) หรือบางครั้ง เราเรียกว่าทางเลือกที่อยาก
จะเห็น คือ แนวทางของความต่อเนื่องของเหตุการณ์ เป็น
คำอธิบายของความเป็นไปได้ของสถานการณ์ ปกติมักใช้
3-5 สถานการณ์ สถานการณ์สมมติถูกกำหนดขึ้นและเสนอ
แนวโน้ม เหตุการณ์ที่อธิบายถึงสถานการณ์ที่จะเกิด ซึ่งเป็น
ประโยชน์ในการสร้างความเข้าใจทางเลือกต่างๆ และยังเกี่ยวข้องกับ
ความไม่แน่นอนมากกว่าการพยากรณ์เหตุการณ์เฉพาะ

ข้อมูลเหล่านี้จะให้ชาวบ้านใช้ในการตัดสินใจ แทนการใช้ความรู้สึกส่วนตัว หรือค่านิยมซึ่งเป็น หลักการหรือมาตรฐานของแต่ละคน
หรือกลุ่มสังคม ที่มีการยอมรับกันโดยทั่วไปหรือยอมรับโดยปัจเจกชน
ว่ามีคุณค่า มีประโยชน์ต่อชีวิต

ภาพอนาคตนี้อธิบายให้ประชาชนเข้าใจได้ง่าย อีกทั้งภาษาที่
เหมาะสมกับประชาชนที่เข้าร่วม การโต้แย้งสามารถทำได้ ประชาชน
ไม่จำเป็นต้องเห็นชอบกับภาพอนาคต แต่วิธีที่น่าเสนอควรทำให้
ประชาชนเห็นมุมมองที่ต่างๆ ออกไปด้วย

เริ่มด้วยการนำเสนอภาพอนาคตเพื่อช่วยให้ประชาชนคิดใน
ประเด็นนั้นๆ ไว้ และผู้เอื้อกระบวนการไม่ถามให้พวกเขาเลือก
ระหว่างภาพอนาคตต่างๆ แต่พวกเขาสามารถเสนอแนวคิดใหม่เพิ่ม
เติมได้ ตลอดจนเสนอภาพอนาคตใหม่ที่พวกเขาชอบได้

ในการตรวจสอบภาพอนาคตต่างๆ และสานเสวนากันเกี่ยวกับ
ผลดีผลเสีย ประชาชนจะประเมินภาพอนาคตต่างๆ โดยพิจารณาถึง

ภาพอนาคตประเทศไทย

การเมืองที่พึงปรารถนา : สังคมไทยต้องเลือก

ผลที่จะเกิดขึ้น และศึกษาถึงทางออก สามารถปฏิเสธประเด็นต่างๆ ของแนวทางทั้งหลายก็ได้ และระบุประเด็นของตนเอง

ใครเป็นผู้เตรียมภาพอนาคต

นักวิชาการที่มีความรู้ในภาพอนาคตต่างๆ จะได้รับการขอให้ศึกษาภาพอนาคตต่างๆ และจัดทำเอกสาร ที่ระบุรายละเอียดของสถานการณ์ต่างๆ ข้อดี ปัญหาที่อาจเกิดขึ้นหรือข้อสังเกต ดังนั้น นักวิชาการหนึ่งคนจะจัดทำหนึ่งเรื่อง และจัดทำเอกสารในลักษณะที่อ่านง่ายดังกล่าวแล้ว เอกสารที่แจกให้ประชาชนต้องไม่ยาวเกินไป น่าอ่าน เป็นการเสนอข้อมูลสถานการณ์ต่างๆ

ตัวอย่างการดำเนินกระบวนการ

การนำเสนอ

นักวิชาการจะนำเสนอภาพอนาคตต่างๆ ต่อประชาชนในเวทีประชาเสวนาหาทางออก ใช้เวลาประมาณ 15- 20 นาทีต่อภาพอนาคต

วิธีการดำเนินการประชาเสวนาหาทางออก

เตรียมการ

1. กำหนดประเด็นที่จะทำประชาเสวนาหาทางออก
2. จัดหานักวิชาการเพื่อทำการศึกษาภาพอนาคต 3-5 ภาพอนาคต จัดทำเป็นเอกสารเรื่องภาพอนาคตต่างๆ เผยแพร่สำหรับประชาชนในรูปแบบที่สั้น เข้าใจง่าย น่าสนใจ

3. หาทีมงาน ผู้เอื้อกระบวนการที่มีความรู้ ความสามารถในการดำเนินการประชาเสวนาหาทางออก
4. จัดทำบัญชีรายชื่อผู้ที่เข้าร่วมประชาเสวนาหาทางออก ซึ่งเป็นกลุ่มประชาชนที่เป็นผู้แทนของกลุ่มต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง และประชาชนทั่วไปที่มาจากการสุ่มตามความน่าจะเป็น ทั้งนี้ทุกคนที่จะเข้าร่วมกิจกรรมต้องได้รับการแจ้งล่วงหน้าถึงสาระที่จะมาสานเสวนาหาทางออกกัน จัดเตรียมสถานที่ สิ่งอำนวยความสะดวก โต๊ะ เก้าอี้ อุปกรณ์ที่จำเป็น เช่น กระดาน กระดาษโปสเตอร์ ปากกาเคมี กระดาษสี เทปขาว เครื่องเสียง เครื่องฉายข้ามศีรษะ เครื่องคอมพิวเตอร์ป้ายต้อนรับ ป้ายบอกทาง หากมีนิทรรศการประกอบด้วยก็ได้
5. กำหนดวัน เวลา สถานที่และจัดทำหนังสือเชิญ
6. จัดทำเอกสารแนะนำวิธีการดำเนินการประชาเสวนาหาทางออก และข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องที่จะทำประชาเสวนาหาทางออก และต้องมีการแจกหนังสือสรุปประเด็นฉบับเต็มล่วงหน้า ส่วนฉบับย่อใช้แจกในวันทำกิจกรรม
7. อบรมทีมงานผู้เอื้อกระบวนการกลุ่มและผู้สรุป
8. เตรียมเอกสารลงทะเบียน

วันดำเนินการ

1. มาถึงสถานที่แต่เนิ่นๆ ประชุมทีมงาน เตรียมการต้อนรับ การจัดสถานที่ที่ต้องจัดเก้าอี้ลักษณะเป็นวงกลมเป็นหลักเพื่อให้รู้สึกถึงความเท่าเทียมกัน

ภาพอนาคตประเทศไทย

การเมืองที่พึงปรารถนา : สังคมไทยต้องเลือก

2. หลังจากประชาชนมาถึงและชี้แจงเรื่อง ประเด็น วัตถุประสงค์ วิธีการดำเนินการแล้ว จึงทำการนำเสนอ บริบทหรือเรื่องที่จะทำประชาเสวนาหาทางออก
3. กรณีไม่มีวิทยากร แต่กรณีประชาชนมีข้อสงสัยเกี่ยวกับ ภาพอนาคตหรือกระบวนการ อาจจัดเตรียมผู้รู้มาให้ คำแนะนำหรือให้ข้อมูลประกอบได้ แทนหาวิทยากร มาบรรยายซึ่งจะทำให้เสียเวลาไปมากและประชาชนควรได้ ฟังกันมากกว่าฟังวิทยากร

กระบวนการการประชาเสวนาหาทางออก

การกล่าวเปิดการสานเสวนาหาทางออก ก่อนจะเริ่มการ สานเสวนาจำเป็นที่ผู้เอื้อการประชุมกลุ่มจะต้องอธิบายทบทวนถึง กระบวนการโดยตลอด ถึงแม้เมื่อช่วงที่ส่งทีมออกไปพบที่บ้าน จะได้ ให้ข้อมูลถึงกระบวนการอยู่บ้างแล้วก็ตาม จำเป็นที่ผู้เอื้อกระบวนการ จะต้องทำความเข้าใจในทุกครั้งที่เริ่มกระบวนการทั้งในกลุ่มใหญ่ และ ในกลุ่มย่อยว่า

“วันนี้เราจะมาหาทางออกของประเด็นปัญหาที่เป็นเรื่องยากที่มี ความเห็นต่างกันนะ ไม่ได้มาเอาแพ้เอาชนะกัน เรามีภาพอนาคตหรือ ทางเลือกที่ได้เตรียมไว้โดยกลุ่มนักวิชาการที่ได้พยายามร่างขึ้นมา อย่างเป็นกลาง โดยมีทั้งข้อดีและข้อด้อยก็ได้พยายามเขียนอย่าง เป็นกลาง เพื่อเป็นเหมือนเป็นตุ๊กตามาให้พวกเราได้พิจารณาร่วมกัน ไม่ได้ให้มาเลือกว่าจะเอาภาพอนาคตที่หนึ่ง ที่สอง ที่สาม หรือที่สี่ แต่ ให้ดูข้อดี และให้ดูผลที่จะตามมาในแต่ละทางเลือก แล้วอาจจะสร้าง

ภาพอนาคตหรือทางเลือกใหม่ร่วมกันในกลุ่มย่อยเป็นทางเลือกที่ห้ำหั่นก็ได้

หลังจากทำความเข้าใจทั้งเนื้อหาและกระบวนการในกลุ่มใหญ่แล้ว เราจะแบ่งกลุ่มย่อยเพื่อให้ทุกๆ คนมีโอกาสพูดและฟังกันมากขึ้น จะมีผู้เอื้อกระบวนการกลุ่มช่วยให้พวกเราดำเนินการสู่ฉันทมติ ผู้เอื้อกระบวนการกลุ่มที่ไปช่วยในแต่ละกลุ่มและรวมทั้งผม/ดิฉันที่กำลังดำเนินการอยู่นี้ไม่มีทั้งอำนาจและหน้าที่ที่จะไปชี้นำหรือสั่งให้ตัดสินใจอย่างไร แต่จะช่วยให้ทุกคนมีโอกาสพูดและฟังกันและกันอย่างตั้งใจและเท่าเทียมกัน

หลังจากนั้นจึงร่วมกันหาฉันทมติในกลุ่มย่อย โดยเน้นว่า อะไรและทำไมจึงเลือกภาพอนาคตหรือทางเลือกดังกล่าว อาจจะใช้เวลาหนึ่งถึงสองชั่วโมง แล้วจึงกลับมาเข้ากลุ่มใหญ่ โดยมีตัวแทนผู้นำเสนอเพื่อหาฉันทมติร่วมกันเป็นของพวกเราที่อยู่ที่นี่ทั้งหมด ฉันทมติคือมติที่เกิดขึ้นจากการฟังกันและได้ข้อยุติที่ไม่ใช่การยกมือโหวต เพราะการยกมือโหวตจะเกิดการแพ้ชนะขึ้น เกิดการแบ่งแยกกันที่ไม่ใช่แนวทางของการประชาเสวนาหาทางออกที่เรากำลังตั้งใจร่วมกันอยู่ ฉันทมติไม่ใช่เอกฉันท์ ที่ทุกคนแต่ละคนเห็นเหมือนกันหมด แต่เป็นมติที่เมื่อฟังกันแล้วเห็นแนวทางออกร่วมกันโดยเสียงส่วนใหญ่ ส่วนน้อยที่อาจจะยังมีก็เห็นว่า แม้จะไม่เห็นด้วยทั้งหมดแต่ก็เป็นทางเลือกที่รับได้ พวกเราจะดำเนินการแบบนี้ดีไหม?”

เมื่อได้อธิบายกระบวนการของการประชาเสวนาหาทางออกโดยทางกลุ่มย่อยรับแล้ว ก็ต้องพูดถึงความจำเป็นที่จะต้องมากำหนดกติการ่วมกัน โดยผู้เอื้อกระบวนการกลุ่มอาจจะพูดว่า

ภาพอนาคตประเทศไทย

กรณีเมืองที่เพิ่งปรารถนา : สิ่งที่คุณไทยต้องเลือก

“เนื่องจากประเด็นปัญหาที่เรามาช่วยกันหาทางออกร่วมกัน โดยเฉพาะ เป็นเรื่องที่ว่าแต่ละคนอาจจะมีความเชื่อหรือค่านิยมที่แตกต่างกันมากบ้าง น้อยบ้าง ดังนั้นเราควรจะมียกติกาในการสานเสวนาหาทางออกร่วมกันดีไหม?”

ผู้เอื้อกระบวนการกลุ่มจะต้องไม่ตั้งกติกาโดยการสั่ง เมื่อชวนให้ผู้ร่วมสานเสวนาหาทางออกตั้งกติกากันแล้ว ก็เสนอกติกาต่อว่า

“กติกาที่หลายๆ ครั้งที่มีการใช้กันเพื่อให้เกิดการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ ก็คือ เราจะผลัดกันพูดทีละคนดีไหม? เราจะรู้จักฟังอย่างตั้งใจเวลาผู้อื่นพูดดีไหม? หากมีผู้อื่นพูดและเราเห็นต่างเราจะไม่ยกมือเพื่อโต้ตอบทันทีแต่จะจดไว้ว่าผู้อื่นพูดอย่างไร? แล้วรอให้ถึงลำดับที่เราจะได้พูด เช่น กติกาจะผ่านไมโครโฟนไปรอบๆ วง ก็รอให้ไมโครโฟนมาถึงเราก่อน เพื่อจะได้ไม่เกิดการโต้เถียงซึ่งการโต้เถียงกันไม่ใช่กระบวนการสานเสวนา ดังนั้นเราจึงควรรอ และไม่ใช้สิทธิขาดฟัง ดีไหม?”

การมีกติกาดังกล่าวก็เพื่อไม่ให้เกิดการโต้เถียงกัน แต่สิ่งที่เห็นต่างสามารถจะแสดงความคิดเห็นได้ แต่ถ้าพูดโต้ทันทีมักจะมีอารมณ์ความรู้สึกที่อาจจะรุนแรงจนนำไปสู่การทะเลาะวิวาทได้ แล้วพูดถึงกติกาอื่นๆ ต่อไป ในการเสนอกติกาควรอย่างยิ่งที่จะพูดคำว่า “ดีไหม?” เสมอ เพราะเราต้องการให้กลุ่มเห็นชอบทั้งกระบวนการและกติกา ก็ต้องร่วมกันกำหนด

กติกาอื่นที่จะต้องเน้นคือ “การมองอดีตเป็นบทเรียน ไม่ชุดเอาอดีตมาต่อกัน หรือกล่าวหากัน เพราะอดีตเปลี่ยนแปลงไม่ได้ แต่อนาคต

เปลี่ยนได้ เราจะมาฝันร่วมกันสู่อนาคตของประเทศไทยที่พึงปรารถนา
ร่วมกันอย่างไร”

อีกกติกาคือควรเน้น คือการแยกคนออกจากปัญหา เพราะหาก
ไปชี้หน้าต่อกัน หรือไปกล่าวหาใคร ก็ยากที่จะเดินหน้าต่อ จึงควรพูด
ต่อไปว่า

“เราจะมองประเด็นปัญหาเป็นหลัก หากจะพูดถึงใคร ให้
นุ่มนวลในประเด็นของคน ไม่กล่าวโทษ ใคร เพราะเราไม่ได้มาเอาผิด
เอาลูกกัน เพราะเราไม่ใช่กระบวนการทางศาล และสุดท้ายการตัดสินใจ
เราจะใช้ฉันทามติ **เราจะไม่ใช้การยกมือโหวต**”

เมื่อดำเนินการไป ผู้เอื้อกระบวนการกลุ่มจะต้องรักษากติกา
หากมีผู้ใดไม่ปฏิบัติตามกติกา แต่ไม่ควรจะใช้วิธีตัดบท หรือลงโทษ
ต้องกล่าวแสดงความเข้าใจ เช่น “ผม/ดิฉันเข้าใจความรู้สึกของพี่ดี
(กล่าวเรียกผู้ที่อาวุโสกว่า) ถ้าผมเป็นพี่ผมก็จะไม่พอใจและอยากที่จะ
พูดอธิบายโต้ตอบเหมือนกัน ไซ้ใหม่ครับ จะดีกว่าไหมถ้าเรารอให้ถึง
ลำดับของพี่ที่จะพูด แล้วเอาสิ่งที่พี่จดไว้มาแสดงความเห็น”

ผู้เอื้อกระบวนการกลุ่มไม่ควรจะพูดเชิงตัดสินว่า ใครดี ใครไม่ดี
และไม่พยายามไปตำหนิใคร ซึ่งอาจจะก่อให้เกิดความขัดแย้งเพิ่มเติม
ขึ้นมา

การกล่าวปิดการประชุมเสวนาหาทางออก ควรจะแสดงความ
ชื่นชมความสำเร็จ ของผู้ร่วมเสวนาหาทางออกว่า “วันนี้เราได้
ร่วมกันทำงานที่สำคัญที่เราได้รับมอบหมาย แม้ไม่ได้รับมอบหมาย
โดยตรง แต่เป็นการมีส่วนร่วมอย่าง แต่เราน่าจะภูมิใจใหม่ครั้งที่เรามา

ภาพอนาคตประเทศไทย

การเมืองที่พึงปรารถนา : สังคัลไทยต้องเลือก

เป็นตัวแทนของประชาชนทั้งหมด มาร่วมกันตัดสินใจอนาคตของประเทศ”

ส่วนในกลุ่มย่อย เราอาจจะพูดถึงตั้งแต่ต้นถึงความสำคัญของผู้ที่มาร่วมกับประชาชนอื่นๆ ที่มาร่วมกันทำงานให้ประเทศชาติ และฉันทามติที่เราร่วมกันหาทางออก หลังจากกรรวมกลุ่มใหญ่แล้วเราจะนำฉันทามติไปรวมกับกลุ่มอื่น ในครั้งต่อไป เพื่อจะหาฉันทามติขยายวงต่อไป เป็นข้อสรุปหรือฉันทามติของประเทศ และนำเสนอผู้มีอำนาจต่อไป

กติกาเบื้องต้นของการประสาเสวนาทางออก

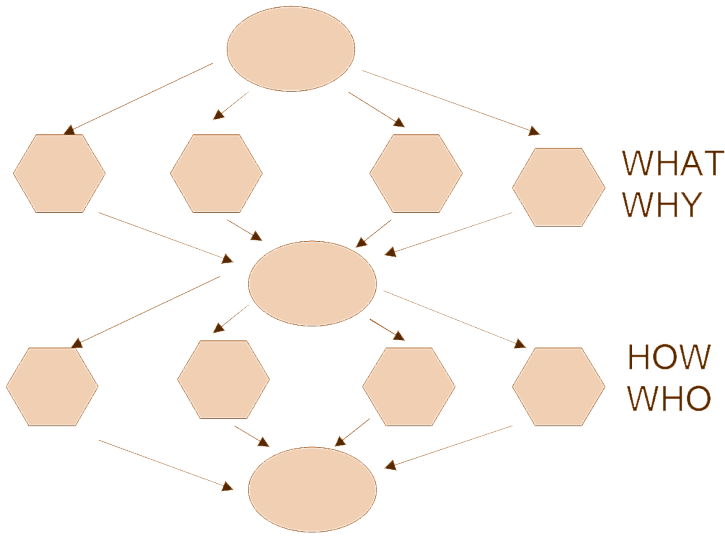
กติกานี้ผู้เอื้อกระบวนการต้องเน้นย้ำให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมทุกคนยึดปฏิบัติร่วมกันและคอยเน้นย้ำเสมอในขณะดำเนินการประสาเสวนาทางออก

- **ไม่มีวาระซ่อนเร้น** ไม่ใช่การ **เสวนา** เพื่อวัตถุประสงค์ที่ไม่น่าชอบใจ หรือมีเป้าหมายแอบแฝง
- **ปฏิสัมพันธ์กันอย่างมนุษย์** ปฏิบัติต่อผู้อื่นเช่นเดียวกับที่เราต้องการให้เขาปฏิบัติต่อเรา
- **เท่าเทียม** ทั้งสองฝ่ายต่าง **ให้และรับ** หลีกเลี่ยงการครอบงำความคิด ระวังความรู้สึกว่า “ฉันเหนือกว่า” เตือนตนเองเสมอว่า ไม่มีใครด้อยกว่าหรือเหนือกว่า ในกระบวนการประสาเสวนา มนุษย์ทุกคนมีศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์เท่าเทียมกัน และพูดทีละคน

- **จุดยืนชัดเจน** บอกจุดยืน ตำแหน่งของตนให้ชัดเจน กล้าที่จะเปิดหู เปิดใจฟังความเห็นที่แตกต่าง
- **ไม่ด่วนสรุปและตัดสินผู้อื่น** ระวังที่จะไม่ใช้ความเชื่อของเรา วัฒนธรรมของเรา ชาติพันธุ์ของเราไปตัดสินว่าคนอื่น “ผิด” ควรรองอคติด้วยการฟังอย่าง “ลึกซึ้ง”
- **ใจกว้าง** รับฟังความคิด ความเชื่อที่แตกต่างในบรรยากาศที่เคารพและเข้าใจ วง**เสวนา** ที่มีคุณธรรมจะสร้างสรรค์บรรยากาศที่ปลอดภัยโปร่ง ทำให้ผู้ร่วม**เสวนา** กล้าวิพากษ์วิจารณ์ความคิด ความเชื่อของตนเองและกลุ่มได้
- **ซื่อสัตย์และจริงใจ** ทั้งต่อตัวเองและต่อผู้ร่วม**เสวนา** หลีกเลี่ยงการยอมรับแบบ “ขอไปที”
- **ไว้วางใจผู้อื่น** ผู้อื่นก็มีเหตุผลที่ดีและสามารถหาทางออกที่ดีได้เช่นกัน
- **ไม่ปะปนหลักการกับการปฏิบัติ** เมื่อผู้อื่นพูดหรือถามเรื่องหลักการ ก็พูดหรือตอบเรื่องหลักการ เมื่อผู้อื่นพูดหรือถามเรื่องการปฏิบัติก็พูดหรือตอบเรื่องการปฏิบัติ
- **ประชาเสวนาหาทางออกไม่ใช่คำตอบสุดท้ายของทุกปัญหา** **ประชาเสวนาหาทางออก** เป็นกระบวนการซึ่งต้องใช้เวลาอันเป็นทางเลือกสู่การจัดการปัญหาร่วมกันอย่างเป็นองค์รวม โดยอาศัยทั้งแรงกายและแรงใจของฝ่ายที่เกี่ยวข้อง
- ไม่ยกมือเพื่อลงมติแต่ให้พูดคุย และฟังอย่างเข้าใจ

ภาพอนาคตประเทศไทย

การเมืองที่พึงปรารถนา : สิ่งทีคนไทยต้องเลือก

ภาพแสดงกระบวนการประชาเสวนาทางออก

องค์ประกอบของการตั้งคำถามในขณะจัดเวทีประชาเสวนาทางออก ได้แก่

What? อยากเห็นอนาคตประเทศไทยเป็นเช่นไร? และ

Why? ทำไมคุณถึงอยากเห็นแบบนั้น และนำมาเสนอเป็นผลจากการประชุมในกลุ่มรวม แล้วจึงนำโจทย์ร่วมไปช่วยกันคิด โดยศึกษาจากภาพอนาคตหรือทางเลือกที่มีมาแล้ว และสามารถคิดนอกกรอบไปได้ เนื่องจากภาพอนาคตเป็นเพียงข้อมูลประกอบเท่านั้น

How? จะช่วยกันค้นหาทางออก เราจะพากันไปถึงจุดนั้นได้อย่างไร

Who?

ใครคือผู้ที่ควรมาเข้าร่วมมีบทบาท แล้วจึงนำเสนอในเวทีใหญ่ร่วมกัน จัดทำรายงาน และสรุปร่วมกัน

ทั้งนี้ การเริ่มต้นด้วยปัญหามักนำไปสู่การกล่าวโทษผู้อื่น และมองตนเองถูก ผู้อื่นผิด กรณีนี้จึงเริ่มด้วยการมองอนาคตที่จะอยู่ร่วมกันแทนการขุดค้นหาปัญหา สาเหตุ และนำมาซึ่งความไม่พอใจ และประชาชนบางส่วนจะออกจากเวทีประชาเสวนาหาทางออกไปเพราะไม่ต้องการเป็นจำเลย

คำถามเพื่อใช้ในการสนับสนุน การประชาเสวนาหาทางออกในภาพอนาคต

ในขณะที่ผู้เอื้อกระบวนการกำลังพิจารณาประเด็นร่วมกับผู้เข้าร่วมเวทีประชาเสวนาหาทางออกเสวนา ไม่ต้องสงสัยว่าคุณ (และผู้ร่วมประชาเสวนาหาทางออกทั้งหลาย) จะคิดถึงคำถามต่างๆ ที่เป็นหัวใจของสิ่งที่เป็นภาพอนาคต ทำไมจึงเป็นที่สนใจ คำถามต่างๆ เหล่านี้มีพื้นฐานจากการตอบสนองของผู้เข้าร่วมประชาเสวนาหาทางออกต่อผู้เอื้อกระบวนการหรือระหว่างกันและกัน ในบางเวทีของการประชาเสวนาหาทางออก อาจจะมีคำถามบางอย่างเกิดขึ้นที่อาจจะทำให้การสานเสวนาย่างยากได้ ถ้าผู้เอื้อกระบวนการยอมให้เกิดปัญหาขึ้น **ในกรณีนี้มีความเสี่ยงที่การสนทนาอาจจะเกิดการหันเหไปกลายเป็นการแบ่งข้างแยกขั้วเกิดการโต้เถียงทางการเมืองได้** จึงมีความสำคัญที่จะต้องเตือนผู้เข้าร่วมการประชาเสวนาหาทางออกว่าพวกเรา กำลังพิจารณาเรื่องที่กว้างใหญ่กว่าที่เป็นความห่วงกังวลที่ไม่ได้เกี่ยวกับพรรคการเมือง และงานของพวกเขาที่นั่นมองลึกลงไปถึงความ

ภาพอนาคตประเทศไทย

การเมืองที่พึงปรารถนา : สังคัลไทยต้องเลือก

เป็นมนุษย์ชาติ และความเป็นพลเมืองของประเทศ มากกว่าการเป็นคนของพรรคการเมืองใดหนึ่งจะมีประโยชน์อย่างยิ่งที่ผู้เอื้อกระบวนการจะพิจารณาล่วงหน้าถึง คำถามพื้นฐาน และคำถามแนวกว้างที่จำเป็นจะต้องพิจารณาในแต่ละแนวทางเลือก ตัวอย่างของทางออกเกี่ยวกับอนาคตประเทศไทยที่เป็นไปได้

ตัวอย่างการดำเนินการในวันดำเนินการ

1. มาถึงสถานที่แต่เนิ่นๆ ประชุมทีมงาน เตรียมการต้อนรับ
2. หลังจากประชาชนมาถึงเปิดชี้แจงเรื่อง ประเด็น วัตถุประสงค์ วิธีการดำเนินการแล้ว จึงทำการนำเสนอ บริบทหรือเรื่องที่จะทำประชาเสวนา อนาคตประเทศไทย และการเมืองที่พึงปรารถนาหรือภาพอนาคต
3. เชิญนักวิชาการนำเสนอภาพอนาคตทีละคน
4. เสนอกติกาในการดำเนินประชาเสวนา
5. จัดกลุ่มย่อยออกเป็นกลุ่มละไม่เกิน 20 คน และแยกกันไปเสวนา ในเรื่อง
 - ก. อะไรคืออนาคตประเทศไทยและการเมืองที่พึงปรารถนา ตามประเด็นที่ระบุ ให้เสวนากันจนจนได้ว่า ข้อตกลงคืออะไร หรือ WHAT
 - ข. เหตุผล หรือ WHY
 - ค. การจัดสถานที่ให้ใช้การวางเก้าอี้เป็นวงกลม

- ง. มีการทำการสรุป และให้ผู้แทนกลุ่มมานำเสนอในกลุ่มใหญ่ เวลาช่วงนี้ ประมาณ 1 -2 ชม.
6. กลับมารวมกลุ่มใหญ่ และนำเสนอผลการประชุมกลุ่มย่อย เวลา ประมาณ 1 ชม.
7. ผู้เอื้อกระบวนการ และทีมงานช่วยกันรวบรวมประเด็นและเปิดเสวนากลุ่มใหญ่ เปิดโอกาสให้ทุกคนได้แสดงความคิดเห็น และหาข้อตกลงร่วมที่เห็นพ้องต้องกัน หรืออาจใช้การประชุมปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยใช้กระดาษสีประกอบก็ได้ และในการสรุปรวมอาจใช้ Mind Map เพื่อรวมประเด็นที่เหมือนและต่างกัน
8. กลับเข้ากลุ่มย่อยเพื่อเสวนาในประเด็น ที่นำมาจากข้อสรุปในกลุ่มใหญ่ คือ
 - ๑. จะต้องทำอะไร หรือ HOW
 - ๑. ใครจะเป็นผู้ดำเนินการ หรือ WHO
 เวลา ประมาณ 1 ชม.
9. กลับมารวมกลุ่มใหญ่ นำเสนอผลจากกลุ่มย่อย และเปิดเวทีประชาเสวนาหาทางออกอีกครั้งเพื่อหาข้อสรุป ซึ่งอาจนำมาซึ่งฉันทามติในกลุ่มใหญ่หรือไม่ก็ได้ และอาจต้องมีการประชาเสวนาหาทางออกอีกครั้งก็ได้

เวลา ประมาณ 1 ชม.
10. สรุปการประชุม และกล่าวขอบคุณผู้เข้าร่วมประชาเสวนาหาทางออก

ภาพอนาคตประเทศไทย

การเมืองที่พึงปรารถนา : สังคมไทยต้องเลือก

11. รวบรวมผลการประชาเสวนาหาทางออกและนำเสนอประชาชนและผู้เกี่ยวข้อง ในกรณีที่ต้องทำประชาเสวนาหาทางออกหลายแห่ง ควรมีการรวบรวมผลจากทุกๆ แห่งแล้ว มานำเสนอในเวทีใหญ่เพื่อทำการประชาเสวนาหาทางออกกลุ่มใหญ่ ต่อไป

อาจมีการทำประชาเสวนาหาทางออกในทุกตำบล อำเภอ จังหวัด และนำมารวมเป็นภาค และแต่ละภาคส่งผู้แทนมาสานเสวนาหาทางออกในระดับประเทศ

ประเด็นการทำประชาเสวนาหาทางออก²

อนาคตประเทศไทยและการเมืองที่พึงปรารถนา: สิ่งที่คุณไทยต้องเลือก

“การเปิดพื้นที่ให้สังคมและทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ร่วมกันออกแบบภาพอนาคตของประชาธิปไตยไทย ตลอดจนกติกาทางการเมืองที่เป็นที่ยอมรับของทุกภาคส่วน คือทางออกจากความขัดแย้งทางการเมืองในปัจจุบัน และนำไปสู่สังคมประชาธิปไตย ที่พึงปรารถนาของทุกคน”

ภาพอนาคตที่หนึ่ง :

สังคมแห่งความยุติธรรม (Justice & Fairness)

ประเด็นที่เกี่ยวข้อง:

สาเหตุประการหนึ่งของความขัดแย้งทางการเมืองในช่วงที่ผ่านมาเกิดจากการใช้อำนาจของฝ่ายหนึ่งที่ทำให้อีกฝ่ายหนึ่งรู้สึกว่าเป็นการใช้อำนาจที่ไม่เป็นธรรม การนำสังคมไทยไปสู่สังคมที่ยึดมั่นในหลัก

² สถาบันพระปกเกล้า, ภาพอนาคตประเทศไทยและการเมืองที่พึงปรารถนา : สิ่งที่คุณไทยต้องเลือก, (กรุงเทพฯ : สถาบันพระปกเกล้า, 2555), 5-30.

ภาพอนาคตประเทศไทย

การเมืองที่พึงปรารถนา : สังคมไทยต้องเลือก

นิติธรรมจึงเป็นสิ่งที่ทุกฝ่ายต้องช่วยกันทำให้เกิดขึ้น

ข้อดี

1. หลักของความศักดิ์สิทธิ์ของกฎหมาย คือ กฎหมายได้รับการยอมรับและเชื่อมั่น (ว่าเป็นกฎหมายที่ดี ที่ยุติธรรม เป็นธรรม) ประชาชนยินยอมปฏิบัติตามกฎหมาย ในขณะที่เจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมายก็สามารถบังคับใช้กฎหมายได้ตามที่กำหนด
2. ระบบกฎหมายของประเทศที่ให้ความคุ้มครองและเป็นหลักประกันสิทธิเสรีภาพของประชาชนได้ เมื่อมีการละเมิดหรือฝ่าฝืนกฎหมายมีช่องทางเรียกร้องสิทธิเสรีภาพ ภายใต้กฎเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดไว้
3. ระบบกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมเป็นกลไกที่ให้ความคุ้มครองผู้บริโภคได้ ในขณะเดียวกันผู้ที่ผ่านการพิสูจน์ด้วยกระบวนการยุติธรรมแล้วว่าเป็นผู้กระทำความผิดถูกลงโทษทำให้เกิดความหลาบจำ และคนในสังคมเกิดความเกรงกลัวต่อการกระทำความผิด
4. ความเชื่อมั่นต่อระบบกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมนั้น ในอีกด้านหนึ่งเป็นหลักประกันสิทธิเสรีภาพของประชาชนด้วย เพราะช่วยป้องกันไม่ให้ใช้ศาลเตี้ย หรือการใช้กฎหมายเหนือกฎหมาย

5. การใช้อำนาจรัฐทุกด้านต้องเป็นไปภายใต้หลักเกณฑ์ ขอบเขตที่กฎหมายกำหนดไว้เท่านั้น และมีกระบวนการ ตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ ซึ่งมีบทลงโทษแก่เจ้าหน้าที่ ผู้ฝ่าฝืนหรือละเว้นการปฏิบัติตามที่กฎหมายกำหนด
6. สิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่เป็นสิทธิตาม ธรรมชาติได้รับการปกป้องคุ้มครอง

ปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นหรือข้อสังเกตของภาพอนาคต ก็นี้

1. ผู้ใช้อำนาจรัฐที่มีแนวคิดอำนาจนิยมไม่ยินยอมเนื่องจาก ทำให้ต้องสูญเสียอำนาจที่มีอยู่ และมีความรับผิดชอบในการ ใช้อำนาจ อีกทั้งต้องถูกตรวจสอบจากหลายด้าน
2. กระบวนการเสริมสร้างและพัฒนาความรู้ความเข้าใจและ ศักยภาพของเจ้าหน้าที่รัฐ และประชาชนต้องใช้เวลา งบประมาณ และดำเนินการบนพื้นฐานของความรู้ความเข้าใจ ที่ถูกต้อง ด้วยวิธีการที่เหมาะสมสอดคล้องกับแต่ละกลุ่ม
3. ระบบการศึกษา ด้านกฎหมายยังขาดความเป็นเอกภาพ และมาตรฐานในคุณภาพทางวิชาการส่งผลต่อการใช้อำนาจ รัฐ และตีความและบังคับใช้กฎหมายในภาพรวมทั้งระบบ ทั่วประเทศ

ภาพอนาคตประเทศไทย

การเมืองที่พึงปรารถนา : สังคัลไทยต้องเลือก

4. การยึดติดกับบทบัญญัติกฎหมายอย่างเคร่งครัดมากเกินไป ไม่ก่อให้เกิดผลดีต่อสังคมหรือผู้ที่ได้รับโทษ แต่กลับก่อผลกระทบหรือความเสียหายต่อสังคมมากกว่า เช่น การใช้สิทธิในการชุมนุม แม้เป็นไปโดยสงบ ปราศจากอาวุธตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด แต่ในทางปฏิบัติหากมีการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง/เคร่งครัด ผู้ชุมนุมก็就会有ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยความสะอาดหรือกีดขวางการจราจร

ภาพอนาคตที่สอง:

สังคมแห่งคุณธรรมและธรรมาภิบาล (Morality & Good Governance)

ประเด็นที่เกี่ยวข้อง:

การทุจริตคอร์รัปชันเป็นปัญหาที่บั่นทอนสังคมและการเมืองไทยมาช้านาน ธรรมาภิบาลหรือการบริหารจัดการที่ดีจึงเป็นประเด็นที่อยู่ในความสนใจของประชาชน เพราะธรรมาภิบาล

เป็นการบริหารงานให้เกิดความเป็นธรรม มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ตั้งมั่นอยู่บนหลักการความซื่อสัตย์สุจริต โปร่งใส ตรวจสอบได้ มีสำนึกรับผิดชอบ และการมีส่วนร่วมของประชาชน

ข้อดี

1. ประเทศที่มีประชาชนเป็นผู้มีคุณธรรม ศีลธรรม จริยธรรม มีการปฏิบัติที่เป็นธรรมากิบาล อันล้วนยึดมั่นในความซื่อตรง โปร่งใส สำนึกรับผิดชอบ และเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างมีความหมาย ประเทศนั้น สังคมนั้นจะสามารถพัฒนาไปได้อย่างยิ่งยืนเพราะประชาชนเป็นผู้กำหนดชะตาของพวกเขา บนพื้นฐานของทรัพยากรของพวกเขาที่พวกเขาล้วนเป็นเจ้าของร่วมกัน ไม่มีการเอาเปรียบ ไม่มีใครเห็นแก่ตัว มีแต่ผู้คนที่ปฏิบัติตนตามทำนองครองธรรม ไม่มีการทุจริต ภาษีทุกบาท ทุกสตางค์ถูกใช้อย่างถูกต้องเหมาะสม ความเหลื่อมล้ำจึงเกิดขึ้นน้อยเพราะมีความเท่าเทียมกันในการได้รับผลจากนโยบายและการจัดสรรทรัพยากรที่เป็นธรรม
2. ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของทางราชการได้ง่าย และเกิดการเรียนรู้ที่นำมาซึ่งการตัดสินใจที่มีเหตุผลถูกต้อง
3. ความเป็นพลเมืองของสังคมนั้นสูง กล่าวคือทุกคนรู้จักหน้าที่ของตนเองและรู้จักใช้สิทธิ เสรีภาพที่มีโดยไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น
4. สังคมคุณธรรมเป็นสังคมที่ประชาชนมีโอกาสเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการทางนโยบายตั้งแต่เริ่มต้น ทำให้เกิดความเข้าใจ และการตัดสินใจทางนโยบายอยู่บนพื้นฐานของ

ภาพอนาคตประเทศไทย

การเมืองที่พึงปรารถนา : สังคัมคนไทยต้องเลือก

การตอบสนองความต้องการของประชาชนนำมาซึ่งการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติเกิดขึ้นได้ง่ายขึ้นโครงการต่างๆ จึงมีความเหมาะสมมากกว่าโครงการที่มาจากการตัดสินใจที่ปราศจากการมีส่วนร่วมของประชาชน

5. เกิดการรู้สึกมีส่วนร่วมรับผิดชอบเพื่อประโยชน์ส่วนรวม แทนการมุ่งเฉพาะเรื่องผลประโยชน์ของตนเองและพวกพ้อง
6. สังคมคุณธรรมเป็นสังคมที่ประชาชนรู้หน้าที่ มีวินัย ไม่เอาเปรียบ
7. สังคมคุณธรรมเป็นสังคมที่นักการเมืองมีคุณธรรม จริยธรรม มีความสามารถเหมาะกับอำนาจหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจากประชาชน ทำให้เกิดการพัฒนาประชาธิปไตยอย่างแท้จริง เพราะในกระบวนการเข้าสู่อำนาจ เช่น การเลือกตั้ง จะเต็มไปด้วยการแข่งขันที่เป็นธรรม ไม่ซื้อเสียง ไม่ทุจริต ในการเลือกตั้ง ประชาชนเองก็ไม่ขายเสียง เมื่อได้รับเลือกก็ทำงานในหน้าที่อย่างเต็มที่เพื่อประโยชน์ส่วนรวมสมกับที่ได้รับคามไว้วางใจจากประชาชน

ปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นหรือข้อสังเกตของภาพอนาคตที่สอง

1. สังคมคุณธรรม ธรรมาภิบาลเกิดขึ้นได้ยากเพราะการยึดมั่นในหลักคุณธรรม ธรรมาภิบาลทำได้ยาก หลายคนไม่เข้าใจว่าทำอะไร อะไรจึงเรียกว่ามีธรรมาภิบาล เพราะบางคน

ก็คิดว่าตนมีพร้อมอยู่แล้วบางคนอาจไม่ให้ความสำคัญ เพราะไม่เห็นประโยชน์

2. การปลูกฝังให้เกิดวัฒนธรรมธรรมาภิบาลทำได้ยาก ต้องทำตั้งแต่เล็ก
3. หากรอให้เกิดกระบวนการธรรมาภิบาล โดยเฉพาะการสร้าง การมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างแท้จริง จำเป็นต้องใช้เวลา มาก ทำให้การพัฒนาจะต้องหยุดชะงักหรือยกเลิก โครงการต่างๆ ที่เป็นประโยชน์อาจเกิดไม่ได้
4. วัฒนธรรมไทยอาจไม่สอดคล้องกับสังคมที่ยึดหลัก ธรรมาภิบาลอย่างเคร่งครัด เพราะมีระบบอุปถัมภ์ อำนาจ นิยม และนับถือคนรวยมากกว่าคนดี คนทำดีไม่ได้รับการ ยอมรับ ยกย่องในสังคม
5. สังคมคุณธรรม ธรรมาภิบาลเป็นสังคมในอุดมคติที่ไม่มีทาง เกิดขึ้นจริง

ภาพอนาคตประเทศไทย

การเมืองที่พึงปรารถนา : สังคมไทยต้องเลือก

ภาพอนาคตที่สาม:

สังคมแห่งเมตตาธรรม (Mercifulness)

ประเด็นที่เกี่ยวข้อง:

การยอมรับฟังกัน เห็นอกเห็นใจผู้อื่น และรู้จักการให้อภัย เป็นแนวคิดที่ทำให้คนซึ่งเคยขัดแย้งและใช้ความรุนแรงต่อกันสามารถกลับมาอยู่

ร่วมกันในสังคมเดียวกันได้อย่างสันติ การก้าวข้ามอดีตที่ไม่สามารถย้อนเวลากลับไปแก้ไขได้ไปสู่อนาคตที่ทุกฝ่ายร่วมกันกำหนด จะทำให้สังคมไทยเดินหน้าต่อไปได้

ข้อดี

1. สามารถให้อภัยคนที่คิดแตกต่างจากเราและมีความเห็นอกเห็นใจคนที่อยู่ฝ่ายตรงข้ามหรือศัตรู
2. เกิดการปล่อยวางและไม่หมั่นใจเข้าไปแบกรับความเลวร้ายหรือความขุ่นมัวที่ ซึ่งจะทำให้ใจเข้าถึงอิสรภาพอย่างแท้จริง
3. ไม่ยึดติดกับอดีต มุ่งหน้าหาทางออกร่วมกับฝ่ายตรงข้ามได้
4. สามารถแก้ไขความขัดแย้งเรื้อรังทางสังคมที่ไม่สามารถคลี่คลายด้วยกฎหมายหรือกระบวนการยุติธรรมได้โดยร่วมสร้างมุมมองใหม่ รวมทั้งปรับเปลี่ยนความสัมพันธ์เพื่อให้เกิดความสร้างสรรค์ด้วยความเห็นอกเห็นใจและให้อภัย

5. ได้เปิดโอกาสให้คู่กรณีได้รับผิดชอบต่อสิ่งที่ได้เคยกระทำผิดพลาด เพราะบางครั้งการที่เราไม่เปิดพื้นที่การให้อภัย ก็ถือได้ว่าเป็นการปิดช่องทางมิให้คู่กรณีได้แสดงออกอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อรับผิดชอบต่อสิ่งที่เกิดขึ้น ซึ่งการรับผิดชอบดังกล่าวอาจจะไม่จำเป็นต้องรับผิดชอบต่อเราโดยตรง แต่หมายถึงการรับผิดชอบต่อสาธารณะ (Public Accountability) ที่จะต้องแสดงออกต่อคนอื่นๆ ในสังคม

ปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นหรือข้อสังเกตของภาพอนาคตที่สาม

1. ผู้ที่กระทำความผิดจะไม่สำนึกผิดเพราะไม่เกิดการลงโทษให้เกิดความหลาบจำ เช่นกรณีนิรโทษกรรมยังเป็นปัญหากันอยู่ว่าจุดสมดุลระหว่างยุติธรรมกับนิรโทษกรรมอยู่ตรงไหน
2. หากสังคมเลือกทางเลือกที่ให้อภัยทั้งหมด อาจจะทำให้ญาติพี่น้องของเหยื่อตำรงความโกรธแค้นไว้และสามารถพลิกสถานการณ์นำไปสู่การล้างแค้นรอบใหม่ได้
3. ถ้ากระบวนการของการให้อภัยไม่สามารถมีคำอธิบายที่ชัดเจนและเข้าใจได้ทุกฝ่ายอาจจะก่อให้เกิดปัญหาตามมา และหลังจากนั้นอาจจะมีกรณีการแก้ไขกฎหมายนิรโทษกรรมกันใหม่
4. หากไม่มีกระบวนการค้นหาความจริงโดยประจักษ์ชัดและให้เกิดกระบวนการให้อภัยโดยทันที อาจทำให้สังคมไม่เกิดการเรียนรู้และเติบโตร่วมกันในบทเรียนแห่งความขัดแย้ง ดังนั้นก่อนที่จะมีการให้อภัย จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเปิดเผยความจริง

ภาพอนาคตประเทศไทย

การเมืองที่พึงปรารถนา : สังคมไทยต้องเลือก

ภาพอนาคตที่ดี : สังคมแห่งสันติธรรม (Just Peace)

ประเด็นที่เกี่ยวข้อง:

สังคมที่พึงปรารถนา คือ สังคมที่ประชาชนอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติปราศจากความรุนแรง การสร้างสันติธรรมให้เกิดขึ้นในสังคมไทยสามารถทำได้โดยใช้เครื่องมือการประชาสัมพันธ์ทางออกซึ่งเป็นแนวทางหนึ่งที่จะทำให้เกิดความปรองดองขึ้นได้ในสังคมไทย

ข้อดี

1. เป็นการฟังอย่างเข้าใจไม่มาโต้เถียงกันเพื่อมุ่งเอาชนะ ใช้กระบวนการฟังเพื่อเข้าใจความรู้สึกซึ่งกันและกัน
2. เป็นการหาทางออกร่วมกันอย่างสันติโดยมีข้อมูลทางเลือก ประกอบการตัดสินใจอย่างรอบด้านไม่เน้นการลงคะแนนเสียง (Vote)
3. เป็นการสร้างปฏิสัมพันธ์กันฉันเพื่อน สร้างมิตร สร้างความสัมพันธ์อันดีต่อกัน และนำมาสู่ความไว้วางใจกัน
4. ป้องกันการสูญเสียชีวิต ทรัพย์สินและจิตใจ
5. ผู้เข้าร่วมกระบวนการชนะทั้งคู่ และไม่รู้สึถูกทำให้เสียหาย ถึงแม้จะไม่ได้ ตามที่คาดหวังไว้ทั้งหมด แต่ก็พอยอมรับได้

6. สังคมมีความอดทนอดกลั้นสามารถรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่างเป็นพื้นฐานในการอยู่ร่วมกันแบบสังคมประชาธิปไตยที่ไม่ได้ใช้เสียงข้างมากลากไป และนำไปสู่ความยั่งยืนของประชาธิปไตย
7. เป็นกระบวนการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน คิดและทำร่วมกัน เป็นช่องทางให้ประชาชนมาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและความเชื่ออย่างสันติ
8. ทำให้สังคมมีความเข้มแข็ง ไม่อ่อนแอ เมื่อเกิดเหตุการณ์ที่ไม่พึงปรารถนาก็สามารถหาทางออกได้ในที่สุด
9. เป็นการได้มาซึ่งความเห็นพ้องต้องกันหรือข้อตกลงร่วมที่นำไปสู่การปฏิบัติบนพื้นฐานการยอมรับซึ่งกันและกัน

ปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นหรือข้อสังเกตของภาพอนาคตที่ดี

1. กระบวนการในการหาทางออกร่วมกันมีความล่าช้า
2. คนที่เข้าใจกระบวนการมีจำกัด ต้องใช้เวลาและทรัพยากรในการสร้างผู้สามารถจัดทำกระบวนการหรือผู้เอื้อกระบวนการ (Moderator)
3. ผู้มีอำนาจตัดสินใจอาจไม่นำผลการประชาเสวนาไปใช้หรือไม่นำไปประกอบการตัดสินใจ
4. ผู้มีอำนาจที่โน้มเอียงไปในทางอำนาจนิยมไม่ชอบ เนื่องจากไม่สามารถตัดสินใจได้อย่างรวดเร็ว

ภาพอนาคตประเทศไทย

การเมืองที่พึงปรารถนา : สังคมไทยต้องเลือก

5. ต้องมีข้อตกลงร่วมกันเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติได้จริง
6. ทุกฝ่ายต้องอดทนต่อการรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่าง

“...ความพร้อมเพรียงเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน
ที่ทุกคนทุกฝ่ายแสดงให้เห็น ทำให้ข้าพเจ้าระลึกถึง
คุณธรรมข้อหนึ่งที่อุปถัมภ์และผูกพันคนไทย
ให้รวมกันเป็นเอกภาพ สามารถดำรงชาติบ้านเมือง
ให้มั่นคงเป็นอิสระยั่งยืนมาช้านาน คุณธรรมข้อนั้น
ก็คือ “ไมตรี” ความมีเมตตาหวังดีในกันและกัน...”

พระราชดำรัส

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช

เนื่องในวโรกาสพระชนมายุครบ 6 รอบ

เมื่อวันที่ 5 ธันวาคม 2542

สถาบันพระปกเกล้า

ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา
อาคารรัฐประศาสนภักดี ชั้น 5 (โซนทิศใต้)
เลขที่ 120 หมู่ 3 ถนนแจ้งวัฒนะ
แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่ กรุงเทพฯ 10210
โทรศัพท์ 02-141-9597
โทรสาร 02-143-8177
www.kpi.ac.th

คู่มือการเป็นผู้เอื้อกระบวนการ

ISBN : 978-974-449-640-9

ราคา 32 บาท